

VII OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
POLSKA LUDOWA 1944-1989
GENEZA-STABILIZACJA-KRYZYS-UPADEK

ABSTRAKTY

Redakcja:
Paulina Pomajda, Paulina Szymczyk

Lublin, 11 czerwca 2022 r.

**VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Polska Ludowa” 1944-1989. Geneza –
Stabilizacja – Kryzys – Upadek**

Abstrakty

VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Polska Ludowa” 1944-1989. Geneza – Stabilizacja – Kryzys – Upadek

Abstrakty

Redakcja:
Paulina Pomajda
Paulina Szymczyk

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL
Lublin 2022

**VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Polska Ludowa”
1944-1989. Geneza – Stabilizacja – Kryzys – Upadek
11 czerwca 2022 r.**

Abstrakty

Redakcja:

Paulina Pomajda

Paulina Szymczyk

Skład i łamanie:

Monika Maciąg

Projekt okładki:

Marcin Szklarczyk

© Copyright by Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ISBN 978-83-67194-52-5

Wydawca:

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ul. Głowackiego 35/348

20-060 Lublin

www.fundacja-tygiel.pl

Komitet Naukowy:

- **dr hab. Józef Brynkus, prof. UP**, Katedra Edukacji Historycznej, Instytut Historii i Archiwistyki, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
- **dr hab. Katarzyna Marciniak, prof. UAM**, Instytut Antropologii i Etnologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- **dr hab. Ewa Solska**, Katedra Humanistyki Cyfrowej, Instytut Historii, Wydział Historii i Archeologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- **dr Dominik Flisiak**, autor książki pt.: *Działalność syjonistów-rewizjonistów w Polsce w latach 1944/1945-1950*
- **dr Magdalena Jarczok-Guzy**, Katedra Finansów Publicznych, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
- **dr Arkadiusz Rzepkowski**, Katedra Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii, Instytut Historii, Uniwersytet Łódzki
- **dr Andrzej Szczepański**, Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych, Collegium Witelona Uczelnia Państwowa

Komitet Organizacyjny:

- Ewelina Chodźko
- Agnieszka Cichońska
- Alicja Danielewska
- Iwona Domina
- Joanna Jędrzejewska
- Kinga Kalbarczyk
- Joanna Kozłowska
- Kamil Maciąg
- Monika Maciąg
- Izabela Mołdoch-Mendoń
- Paulina Pomajda
- Marcin Szklarczyk
- Paulina Szymczyk

Organizator:

Fundacja
TYGIEL

Spis treści

Wystąpienia Gości Honorowych

Działalność Niemieckiego Towarzystwa Społeczno- Kulturalnego w Legnicy w świetle polityki etnicznej realizowanej w Polsce w latach 1944-1989.....	11
Ideologiczne założenia Syjonistyczno-Socjalistycznej Partii Robotniczej Poalej Syjon-Hitachdut w pierwszych latach powojennej Polski (1944/45-1949/50).....	12
Karnawał „Solidarności” w latach 1980-1981 w świetle prasy ogólnopolskiej.....	13

Wystąpienia Uczestników

Budżet Polski Ludowej – zakres, forma i funkcje	17
Działalność Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej w Lublinie w latach 1956-1975 jej rola i znaczenie	18
Edukacja w Telewizji Polskiej do końca lat 60.	19
Między negacją a zaangażowaniem. Polska Ludowa (PRL) wobec rozwoju procesów integracji zachodnioeuropejskiej w latach 1946-1989.....	20
Odwrót i stopniowy powrót do indywidualistycznej koncepcji praw człowieka w Polsce Ludowej	21
Polskie Stronnictwo Ludowe w obwodzie Kołobrzeg w latach 1945-1946.....	22
Prawo do równego traktowania kobiet w Polsce Ludowej	23
Prawo prywatne międzynarodowe w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.....	24
Przemiany polityczne i społeczne 1945 roku oczyma Kurta Wiechmanna – niemieckiego gospodarza z ziemi chełmińskiej	25
Zarys historii kultury miasta Brzeg (woj. opolskie) w latach 1945-1991	26
Indeks Autorów	27

Wystąpienia Gości Honorowych

Działalność Niemieckiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Legnicy w świetle polityki etnicznej realizowanej w Polsce w latach 1944-1989

dr Andrzej Szczepański, Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych, Collegium Witelona Uczelnia Państwowa

Zasadniczym celem wystąpienia była charakterystyka działalności legnickiego koła Niemieckiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego na tle polityki etnicznej państwa polskiego w latach 1944-1989, tj. w okresie tzw. Polski Ludowej. Usytuowanie problemu badawczego we wskazanej lokalizacji nie było przypadkowe, ponieważ na Dolnym Śląsku do drugiej połowy lat pięćdziesiątych XX w. zamieszkiwało najliczniejsze środowisko Niemców w Polsce, a Legnica stanowiła istotne skupisko tej mniejszości. Autor podjął próbę eksplanacji zagadnienia polityki etnicznej, jej determinant i uwarunkowań, odnosząc założenia do wybranych modeli o charakterze teorio-poznawczym.

Przez cały okres istnienia „Polski Ludowej” władze państwowe dążyły do kreacji jednolitego etnicznie (polskiego) społeczeństwa, jednakże w wybranych momentach (np. na kanwie „Października” w 1956 r.) dopuszczały ograniczoną liberalizację w stosunku do mniejszości narodowych. Również w przypadku ludności niemieckiej odnotowuje się fluktuację prowadzonej wobec niej polityki, przebiegającej od koncepcji „ani jednego Niemca” (bezpośrednio po II wojnie), przez ograniczoną autonomię (od początku lat pięćdziesiątych do pierwszej połowy następnego dekadę) aż po marginalizację grupy (do 1989 r.).

Przygotowując niniejsze wystąpienie, wykorzystano następujące narzędzia i metody badawcze, m.in.: historyczną, komparatystyczną, analizy źródeł, statystyczną i krytyki piśmiennictwa. Korzystano również z zasobów Archiwum Państwowego we Wrocławiu i jego oddziału w Legnicy.

Ideologiczne założenia Syjonistyczno-Socjalistycznej Partii Robotniczej Poalej Syjon-Hitachdut w pierwszych latach powojennej Polski (1944/45-1949/50)

dr Dominik Flisiak, autor książki pt.: *„Działalność syjonistów-rewizjonistów w Polsce w latach 1944/1945-1950”*

W pierwszych latach powojennej Polski; tj. do 1949/50 roku działało 11 partii skupiających przedstawicieli społeczności żydowskiej. Część z nich reprezentowała centro-lewicową i lewicową wizję syjonizmu, ruchu zmierzającego do odtworzenia państwa żydowskiego. Wśród tych ugrupowań należy wymienić Hitachdut, Poalej Syjon Prawicę, Haszomer Hacair i Poalej Syjon Lewicę.

W 1947 roku na żydowskiej scenie politycznej powojennej Polski doszło do dwóch zmian. Jedną z nich było połączenie Poalej Syjon Prawicy z Poalej Syjon Lewicą w wyniku czego powstała Zjednoczona Partia Żydowska Poalej Syjon. Sojusz ten wywołał pewne kontrowersje wśród członków Poalej Syjon Prawicy, którzy niewyobrażali sobie połączenia z Poalej Syjon Lewicą. Oponentom przewodził Józef Sack, który z niewielką liczbą aktywistów opuścił Poalej Syjon Prawicę i dołączył do ugrupowania Hitachdut, tworząc Syjonistyczno-Socjalistyczną Partię Robotniczą Poalej Syjon-Hitachdut, która działała do końca 1949 roku.

W wykładzie zostaną przedstawione następujące zagadnienia:

- jak wyglądało żydowskie życie polityczne w powojennej Polsce;
- dlaczego doszło w szeregach Poalej Syjon Prawicy do rozłamu;
- jak przedstawiciele Syjonistyczno-Socjalistycznej Partii Robotniczej Poalej Syjon-Hitachdut oceniali sytuację w powojennej Polsce;
- jak członkowie Syjonistyczno-Socjalistycznej Partii Robotniczej Poalej Syjon-Hitachdut oceniali polityczną konkurencję i sytuację w powojennej Palestynie.

Źródłem informacji przedstawionych podczas wykładu jest książka: *„Wybrane materiały ideologiczne i propagandowe Syjonistyczno-Socjalistycznej Partii Robotniczej Poalej Syjon-Hitachdut: przyczynek do badań nad lewicą syjonistyczną w pierwszych latach powojennej Polski (1944/45-1949/50)”* (Chrzan 2021).

Karnawał „Solidarności” w latach 1980-1981 w świetle prasy ogólnopolskiej

dr Arkadiusz Rzepkowski, *Katedra Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii, Instytut Historii, Uniwersytet Łódzki*

Praca niniejsza poświęcona jest przedstawieniu wypowiedzi prasowych dotyczących NSZZ „Solidarność” od jesieni 1980 r. do momentu wprowadzenia stanu wojennego. Szczególnie uwzględnione są dwa dość znaczące wydarzenia w tym czasie, a mianowicie tzw. kryzys bydgoski w drugiej połowie marca 1981 r. oraz protesty społeczne z przełomu lipca i sierpnia 1981 r. (ze szczególnym uwzględnieniem blokady centrum Warszawy w pierwszych dniach sierpnia).

Bazę źródłową pracy stanowią następujące czasopisma: „Trybuna Ludu”, „Kurier Polski”, „Polityka”, „Żołnierz Polski”, „Tygodnik Demokratyczny”, „Tygodnik Powszechny”, „Argumenty”, „Ład”, „Tygodnik Solidarność”. W pierwszych miesiącach istnienia „Solidarności” w prasie ogólnopolskiej dominowały wypowiedzi prasowe dość przychylnie wobec tego związku i zarazem ruchu społecznego.

Pisano o współpracy pomiędzy działaczami „Solidarności” a dyrekcją w zakładach pracy i lokalnymi władzami. Od tzw. kryzysu bydgoskiego zaczęły pojawiać się coraz bardziej krytyczne wobec związku artykuły. Nasiliło się to w czasie protestów społecznych latem 1981 r. (w prasie pojawiło się sporo relacji z protestu pracowników komunikacji i transportu w Warszawie w dniach 3-4 sierpnia 1981 r.) i trwało do wprowadzenia stanu wojennego w dniu 13 grudnia 1981 r. Szczególnie wiele tych wypowiedzi było w „Trybunie Ludu”, a najbardziej atakowano „Solidarność” w „Żołnierzu Polskim” i „Argumentach”, czyli czasopismach wybitnie komunistycznych. W „Kurierze Polskim”, „Tygodniku Demokratycznym”, „Tygodniku Powszechnym”, „Ładzie” wypowiedzi prasowe były bardziej stonowane i dość obiektywne, były to bowiem czasopisma o charakterze demokratycznym i chrześcijańskim. Z kolei „Tygodnik Solidarność” jako czasopismo związane z opozycją był bardzo przychylny wobec działań podejmowanych przez „Solidarność”.

Wystąpienia Uczestników

Budżet Polski Ludowej – zakres, forma i funkcje

Michalina Duda-Hyz, michalina.duda-hyz@uni.opole.pl, Uniwersytet Opolski, Wydział Prawa i Administracji, Katedra Prawa Gospodarczego i Finansowego

Pod względem zakresu i formy pierwsze budżety Polski Ludowej w zasadzie nie różniły się od budżetów przedwojennych. Główne źródło dochodów stanowiły w nich podatki od podmiotów prywatnych, a wydatki były przeznaczane przede wszystkim na utrzymanie aparatu administracji państwowej oraz na obronę narodową. Poza budżetem pozostawały odrębne systemy finansowe, tj. system finansowy samorządów, system ubezpieczeń majątkowych, osobowych i społecznych, a także systemy finansowe przedsiębiorstw znacjonalizowanych oraz banków. Ponieważ rozproszenie dyspozycji finansowej pomiędzy szereg resortów pozostawało w sprzeczności z założeniami socjalistycznej gospodarki planowej rozpoczęto proces scalania poszczególnych systemów finansowych. Zasadnicza przebudowa systemu budżetowego Polski Ludowej nastąpiła w 1950 r., po przyjęciu przez Radę Ministrów uchwały, na mocy której system ten został dostosowany do potrzeb planowej gospodarki narodowej, co oznaczało przede wszystkim znaczne rozszerzenie zakresu rzeczowego budżetu. Budżet został powiązany z narodowym planem gospodarczym i oparty na ustrojowych zasadach centralizmu demokratycznego oraz jedności systemu budżetowego.

Celem referatu było przedstawienie ewolucji instytucji budżetu państwa w okresie Polski Ludowej. W kolejnych częściach wystąpienia przedstawiono: proces dostosowywania budżetu do zasad gospodarki państwa socjalistycznego, główne założenia jakie legły u podstaw prawa budżetowego PRL, a także zakres i podstawowe funkcje tej instytucji w warunkach gospodarki scentralizowanej.

Działalność Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej w Lublinie w latach 1956-1975 jej rola i znaczenie

Konrad Majchrzyk, *konradm2@interia.eu*, Instytut Historii, Wydział Historii i Archeologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Ogromny nacisk kładziony przez Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą na rozwój jej szeregów partyjnych wpływał na ryzyko pojawienia się w partii „niepewnych i niepożądanych elementów”. W masach partyjnych zarówno członkowskich, jak i kandydackich pewien odsetek z przyczyn ideologicznych, etycznych, jak i ekonomicznych odbiegał od politycznej linii partii. W związku z powyższym pojawiła się potrzeba powołania organu, który miał pełnić funkcje sita. Takim ciałem stała się Komisja Kontroli Partyjnej, która powstała jeszcze w Polskiej Partii Robotniczej, na szczeblu centralnym była to CKKP a na wojewódzkim WKKP.

Po tzw. zjednoczeniu PPS i PPR cel komisji nie zmienił. W momencie kiedy PZPR zaczęła przybierać status partii masowej znaczenie i rola komisji znacznie wzrosła. Podstawowymi zadaniami Komisji Kontroli Partyjnej były kwestie związane z „walką o czystość ideologiczną szeregów partyjnych”. W związku z powyższym działania zarówno CKKP jak i WKKP wiązały się z szeroko rozumianym wpływem na masy partyjne.

Celem wystąpienia było przybliżenie wybranych aspektów z działalności Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Lublinie w latach 1956-1975. Poddając analizie WKKP, skupiono się na jej działalności, składzie osobowym, zadaniach jakie wykonywała, efektach pracy i zasadach. Szeroki wachlarz spraw, pojawiające się w dużej ilości dane wrażliwe oraz znacząco rozbudowane pole działania komisji spowodowały, iż w tekście zaprezentowane zostały jedynie wybrane przypadki wydanych orzeczeń partyjnych.

Edukacja w Telewizji Polskiej do końca lat 60.

Maciej Wojtyński, maciej.wojtynski@op.pl, Zakład Archiwistyki, Dydaktyki i Historii Historiografii, Wydział Historii, Uniwersytet Warszawski

Jednym z ewenementów polskiej telewizji były pierwszy raz emitowane w 1957 roku lekcje języka angielskiego. Była to zapewne pierwsza na świecie próba wykorzystania telewizji do nauki języka obcego. Telewizja od początku pokazywała filmy popularnonaukowe i programy służące popularyzacji wiedzy. W połowie 1958 roku ta tematyka zajmowała niewiele mniej czasu niż filmy fabularne. Popularyzacja wiedzy była wtedy drugą co do obfitości pozycją w ofercie telewizji. Ten trend utrzymał się właściwie przez cały okres egzystencji telewizji w PRL. „Telewizja mogłaby wnieść kolosalny wkład w realizację hasła »Polska – krajem ludzi kształcących się«”. Tak pisano w notatce Biura Prasy KC PZPR. Efektem było uruchomienie 14 września 1960 roku bloku programów pod nazwą „Wszechnica Telewizyjna”. Do 1968 roku pod tym szyldem emitowano wszystkie programy popularnonaukowe nadawane w telewizji. Był to jeden z dwóch okresów w historii telewizji, kiedy programy popularnonaukowe miały nie tylko „ogładalność”, „błogoślawieństwo” władz telewizyjnych, ale także osobną strukturę administracyjną. W 1961 roku Warszawski Ośrodek Telewizyjny wespół z Automobilklubem Warszawskim, zaczął nadawanie telewizyjnego kursu nauki jazdy. Założeniem było to, że po jego ukończeniu można będzie przystąpić do egzaminów państwowych. Inicjatywą nie mającą precedensu był pomysł emitowania „Politechniki Telewizyjnej”. (od 4 września 1966 roku). Nie próbowano jej przypisać samodzielnego bytu naukowego, z możliwością i prawem nadawania tytułów naukowych. Chodziło o ułatwienie dostępu do wiedzy tym, którzy pragnęli kształcić się na kierunkach technicznych. Zwłaszcza tym, którzy musieli studiować zaocznie z powodu warunków materialnych (praca, zamieszkiwanie na prowincji). A były jeszcze Nauczycielski Uniwersytet Radiowo-Telewizyjny (NURT) czy Telewizyjne Technikum Rolnicze (TTR). Wiedza o roli TVP w oświacie wymaga przypomnienia i uporządkowania.

Między negacją a zaangażowaniem. Polska Ludowa (PRL) wobec rozwoju procesów integracji zachodnioeuropejskiej w latach 1946-1989

Adam Barabasz, adambara@amu.edu.pl, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

W latach 1946-1989 Polska w różny sposób reagowała na rozwój procesów integracji zachodnioeuropejskiej występujących na Starym Kontynencie. Stanowisko Warszawy stopniowo ewoluowało począwszy od całkowitego ich zanegowania, co było charakterystyczne do początku lat sześćdziesiątych, aż do ich pełnej akceptacji pod koniec lat osiemdziesiątych. Po 1945 roku znalazła się ona w orbicie wpływów ZSRR i nie mogła pozwolić sobie na całkowitą suwerenność i samodzielność zarówno w polityce wewnętrznej, jak i międzynarodowej. Zależność Warszawy od Moskwy przejawiała się również w stosunku władz polskich do procesów integracji zachodnioeuropejskiej i trwała aż do połowy lat osiemdziesiątych i przejścia władzy w ZSRR przez ekipę Michaiła Gorbaczowa. Z biegiem czasu pogarszająca się sytuacja gospodarczo-społeczna w kraju wymusiła w istocie konieczność zwrócenia się do państw tak zwanego Zachodu, w dużej mierze członków EWG, o pomoc finansową, gospodarczą, a także technologiczną. Wraz z przyspieszeniem procesów integracji europejskiej w latach osiemdziesiątych, przy jednoczesnym pogarszaniu się sytuacji gospodarczo-społecznej w Polsce, zainteresowanie Warszawy zintensyfikowaniem relacji gospodarczych z Brukselą nasiliło się.

Odwrót i stopniowy powrót do indywidualistycznej koncepcji praw człowieka w Polsce Ludowej

Michał Bartoszewicz, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie

W sferze publicznej, także w świecie nauki, dominuje pogląd o dominacji kolektywistycznego podejścia do praw człowieka w państwach realnego socjalizmu. Pogląd ten w zasadzie można uznać za trafny, niemniej jednak w Polsce Ludowej koncepcja praw człowieka nie była całkowicie jednolita. Referat przedstawia stopniową ewolucję, mimo niewątpliwie stale dominującego paradygmatu marksistowskiego w naukach społecznych, w tym prawnych, oraz w oficjalnej narracji politycznej. Rozważania uwzględniają przeobrażenia w doktrynie praw człowieka oraz w praktyce ustrojowej na przestrzeni lat 1952-1989. Punktem wyjścia do refleksji jest krótkie odwołanie się do przeciwstawienia liberalnej (indywidualistycznej) koncepcji praw człowieka oraz dominującego w państwach komunistycznych podejścia kolektywistycznego. Wybór jednej z tych teorii determinuje cały układ instytucjonalny powołany dla ochrony praw człowieka, co wymaga precyzyjnej analizy. Wspomniane wyżej przeobrażenia w podejściu do praw człowieka rozpoczęły się w związku z przystąpieniem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej do Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w 1975 roku. Zwrócić także warto uwagę na pewną presję Stanów Zjednoczonych i Europy Zachodniej na respektowanie praw politycznych obywateli, która w pewnym, ograniczonym stopniu była skuteczna. Odnotować warto służące prawom jednostki reformy instytucjonalne w latach 80. takie jak powołanie Naczelnego Sądu Administracyjnego czy Rzecznika Praw Obywatelskich. Pojawia się tu istotne pytanie, czy rozszerzenie środków ochrony praw człowieka w tej dekadzie wpłynęło na przyspieszenie końca ustroju realnego socjalizmu w Polsce opartego na zupełnie innych założeniach.

Polskie Stronnictwo Ludowe w obwodzie Kołobrzeg w latach 1945-1946

Arkadiusz Piecyk, arek.piecyk@gmail.com, Koło Naukowe Historyków Akademii Pomorskiej, Akademia Pomorska w Słupsku, www.apsl.edu.pl

Celem wystąpienia było przedstawienie działalności Polskiego Stronnictwa Ludowego w latach 1945-1946 w obwodzie Kołobrzeg. Dotychczasowe badania poświęcone lokalnym strukturom PSL były rozproszone i ograniczone jedynie do wzmianek w kilku publikacjach, wydanych przed i po 1989 r. W referacie zostały ujęte informacje zawarte w dokumentacji znajdującej się w zasobach archiwalnych, we wspomnieniach, w opracowaniach oraz w prasie z lat 1945-1946. Przedstawiono początki formowania kołobrzesckiej organizacji PSL w grudniu 1945 r. na tle wydarzeń dziejących się na Pomorzu Zachodnim, sylwetki czołowych aktywistów zaangażowanych w rozwój partii, działania władzy przedsięwzięte w celu rozbitcia opozycji oraz ostateczny finał działalności ludowców na ziemi kołobrzesckiej wiosną 1946 r. W wystąpieniu została podkreślona bardzo szybko reakcja na rozwój PSL ze strony komunistów i ich sojuszników, organów bezpieczeństwa oraz władz lokalnych, które nie zlekceważyły zagrożenia, jakie stanowił dla nich wzrost jedynego liczącego się ugrupowania opozycyjnego – szczególnie wobec faktu, jakim było ogłoszenie referendum ludowego w 1946 r. W referacie zaprezentowano działania, jakie podjęto w celu zniszczenia stronnictwa. Efektem tych wysiłków była kompletna eliminacja opozycji w powiecie kołobrzesckim przed czerwcem 1946 r., kiedy to miało odbyć się głosowanie. Zaprezentowane zostały także krótko losy działaczy kołobrzesckiego PSL, próbujących znaleźć swoje miejsce po rozbitciu swojego ugrupowania.

Prawo do równego traktowania kobiet w Polsce Ludowej

Roksana Gawrońska, *roksana.gawronska@onet.pl*, UKSW w Warszawie

Nakaz równego traktowania w sferze zatrudnienia zawarty został w Konstytucji z 1952 r. (Dz.U. 1952, nr 33, poz. 232) w art. 66. Zgodnie z jego treścią, kobieta w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej miała równe z mężczyzną prawa we wszystkich dziedzinach życia państwowego, politycznego i kulturalnego (ust. 1). Gwarancję równouprawnienia kobiet stanowiły: 1) równe z mężczyznami prawo do pracy i wynagrodzenia według zasady „równa płaca za równą pracę”, prawo do wypoczynku, do ubezpieczenia społecznego, do nauki, do godności i odznaczeń, do zajmowania stanowisk publicznych, 2) opieka nad matką i dzieckiem, ochrona kobiety ciężarnej, płatny urlop w okresie przed porodem i po porodzie, rozbudowa sieci zakładów położni-czych, żłobków i przedszkoli, rozwój sieci zakładów usługowych i żywienia zbiorowego (ust. 2).

Ideologia „równouprawnienia”, uprawiana w Polsce powojennej do połowy lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku, miała swoje korzenie w stalinizmie. Wprowadzony system gospodarczy, wzorowany na systemie radzieckim, przyczynił się do „wyzwolenia kobiet”, polegającego na wykonywaniu przez nie męskich zawodów

Dopiero „Od 1954 roku stopniowo rezygnowano z przedstawiania kobiet w kombinezonach roboczych i w chustkach na głowie, zastępując ten wizerunek portretami matek, żon, narzeczonych”. A w oficjalnym języku partyjnym zaczęto się odwoływać do symbolu matki Polki, odpowiedzialnej za wychowywanie młodych pokoleń i żywotność narodu. Prowadzona w tym okresie polityka przyczyniła się do zwiększenia aktywności zawodowej kobiet. Sprzyjały jej w powojennej Polsce ubóstwo, bezrobocie wśród kobiet, zwłaszcza wdów. Przyjęty w 1947 r. plan trzyletni zakładał, że wśród pracowników przemysłowych odsetek zatrudnionych kobiet wzrośnie z 25% w 1946 r. do ponad 32% w 1949 r.

Celem wystąpienia i artykułu było zatem omówienie zasady równości w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Polski Ludowej z perspektywy prawnej i faktycznej.

Prawo prywatne międzynarodowe w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Magdalena Wasylkowska-Michór, m.wasylkowska-michor@wpa.uz.zgora.pl, Instytut Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego

Za okres historycznie zwany PRL lub bardziej potocznie Polską Ludową uważa się lata 1952-1989. Dnia 31 grudnia 1989 roku weszła w życie nowelizacja, która wprowadzała do konstytucji nową nazwę państwa, przywracała przedwojenne godło i wykreślała ideologiczne deklaracje zawarte w ustawie zasadniczej z roku 1952. Tego dnia określenie Polska Rzeczpospolita Ludowa przeszło do historii. W wyżej zakreślonym okresie, w początkowej fazie, do roku 1956 rola prawa prywatnego międzynarodowego najpierw uległa zmniejszeniu ze względu na izolację państwa na arenie międzynarodowej, a następnie stopniowo wzrastała, czego wyrazem jest uchwalenie nowej ustawy w 1965 roku w miejsce poprzednio obowiązującej z 1926 roku. Przedmiotem wystąpienia było przedstawienie rozwiązań występujących w obydwu tych ustawach w odniesieniu do osób – obywateli polskich i cudzoziemców (zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych, właściwość prawa ojczyściego oraz subsydiarnie prawa miejsca zamieszkania, uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu), formy czynności prawnych, przedawnienia roszczeń, małżeństwa, (zawarcie małżeństwa, rozwiązanie małżeństwa oraz jego unieważnienie, majątkowe umowy małżeńskie) pokrewieństwa (stosunki pomiędzy rodzicami a dziećmi, przysposobienie, kwestia ustalenia ojcostwa) opieki i kurateli, stosunków pracy, spadków oraz zobowiązań – umownych oraz pozaumownych. W pierwszej kolejności jednak zostało omówione pojęcie prawa prywatnego międzynarodowego, a prezentację podsumowało porównanie stanu prawnego w odniesieniu do prawa prywatnego międzynarodowego obowiązującego w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z obecnym stanem prawnym.

Przemiany polityczne i społeczne 1945 roku oczyma Kurta Wiechmanna – niemieckiego gospodarza z ziemi chełmińskiej

Filip Rybiak, filip.rybiak@interia.pl, Uniwersytet Gdański, Wydział Historyczny

Kurt Wiechmann był turyngijczykiem, który został dzierżawcą jednego z majątków ziemskich na ziemi chełmińskiej we wsi Fijewo. Wspomniany folwark od 1879 r. znajdował się pod rządami jego rodziny. W okresie tym Fijewo znacznie się rozwinęło oraz stało się miejscem jednej z najbardziej cenionych na Pomorzu upraw buraka pastewnego. Społeczność folwarku była zróżnicowana, jak większość ludności zamieszkującej wówczas ziemię chełmińską. Proporcje między Polakami, a Niemcami układały się mniej więcej po połowie, przy czym mozaikę społeczną dopełniały mniejszości żydowska oraz mennonicka. Klęski III Rzeszy na froncie wschodnim i, co za tym idzie, nieuchronne nadejście Armii Czerwonej spowodowało cykl przemian na tych terenach. Zmiany te dotyczyły zarówno samego folwarku, jak i jego społeczności (mieszkańców oraz dzierżawców). 26 stycznia 1945 roku Fijewo zostało zajęte przez Sowieców i włączone w skład nowopowstałego państwa – Rzeczypospolitej Ludowej. Bogaty, dobrze prosperujący folwark przestał istnieć, struktura etniczna uległa całkowitej zmianie, a niemieckich gospodarzy spotkał tragiczny los w postaci szykan i śmierci. Badania dotyczące będą zatem wpływu zmiany ustroju politycznego i gospodarczego na niemieckie majątki oraz ich społeczność. Wystąpienie oraz praca przedstawia przemianę administracyjną niemieckiego folwarku w ludową gromadę, a także towarzyszące im nastroje społeczne poparte wspomnieniami świadków wydarzeń. Temat ów wpisuje się zatem w genezę Polski Ludowej, ukazanej na przykładzie najmniejszej jednostki administracyjnej – gromady.

Zarys historii kultury miasta Brzeg (woj. opolskie) w latach 1945-1991

Szymon Kozieja, szymon.kozieja@wp.pl, *Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe Phronesis UPJP II, Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, www.upjp2.edu.pl*

Celem wystąpienia było przedstawienie głównych zjawisk, instytucji, wydarzeń i postaci związanych z historią kultury miasta Brzeg, ze szczególnym naciskiem na dotychczas nieopracowane naukowo losy brzeskich środowisk związanych z kulturą chrześcijańską, kontrkulturą i fandomem Gwiezdných Wojen. Autor poruszył w nim także zagadnienia ideologizacji kultury, cenzury oraz drugiego obiegu. Omówił przy tym powojenny stan materialny miasta, a ponadto ukazał zagadnienie na tle uwarunkowań społecznych z naciskiem na pochodzenie mieszkańców Brzegu oraz wpływu ruchliwości ludności na jej religijność. Tematyczny zakres referatu obejmuje okres lat 1945-1991. Podstawową metodą badań była analiza i krytyka źródeł znajdujących się w Bibliotece Narodowej w Warszawie, Archiwum Państwowym w Opolu, Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu oraz Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Księcia Ludwika I w Brzegu. Wykorzystano również informacje zawarte zarówno w dotychczasowej literaturze naukowej, jak i wspomnieniowej. Poza tym wsparto się metodą historii mówionej wykorzystując wcześniej wywołane źródła w ramach projektu Kotwica Pokoleń oraz uzupełniając faktografię relacjami ustnymi świadków zebranych w ramach przygotowań do wystąpienia. Poczynione przez autora badania stanowią uzupełnienie wiedzy na temat historii lokalnej Brzegu z zakresu kultury. Głównym zaś wnioskiem wysuwającym się z wystąpienia jest przenikanie się środowisk kulturalnych i możliwość ocenienia stopnia ich niezależności od władzy.

Indeks Autorów

Barabasz A.	20
Bartoszewicz M.	21
Duda-Hyz M.	17
Flisiak D.	12
Gawrońska R.	23
Kozieja Sz.	26
Majchrzyk K.	18
Piecyc A.	22
Rybiak F.	25
Rzepakowski A.	13
Szczepański A.	11
Wasyłkowska-Michór M.	24
Wojtyński M.	19

Wydawnictwo
TYGIEL

Zapraszamy do zapoznania się z aktualną ofertą
Wydawnictwa Naukowego TYGIEL

kontakt@wydawnictwo-tygiel.pl

www.wydawnictwo-tygiel.pl

© DZIAŁALNOŚĆ

Wydawnictwo

Wydawnictwo Naukowe TYGIEL to podmiot zrodzony z doświadczenia oraz zaangażowania zespołu osób w pełni poświęconych promocji nauki i szeroko rozumianego rozwoju. Publikowane przez nas prace są odzwierciedleniem trendów badawczych oraz zainteresowań naukowych środowiska akademickiego.

© DZIAŁALNOŚĆ

Biblioteka Cyfrowa

Biblioteka Cyfrowa należąca do Wydawnictwa Naukowego TYGIEL zawiera wszystkie publikacje wydawane przez Wydawnictwo. Dodatkowo została przyłączona do Federacji Bibliotek Cyfrowych, dzięki czemu mogą Państwo przeglądać zbiory udostępniane na całym świecie.

© DZIAŁALNOŚĆ

Czasopisma naukowe

Wydawnictwo Naukowe TYGIEL rozpoczęło prace nad kilkoma tytułami czasopism naukowych. Więcej szczegółów wraz z aktualnym stanem prac dostępne jest w zakładce „Czasopisma naukowe”. Osoby zainteresowane współpracą prosimy o kontakt.

W dniu 11 czerwca 2022 roku odbyła się VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Polska Ludowa” 1944-1989. Geneza – Stabilizacja – Kryzys – Upadek. Konferencję zrealizowano online na platformie internetowej ClickMeeting. Organizatorem Wydarzenia była Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL.

W Konferencji uczestniczyli pracownicy naukowcy, doktoranci i studenci reprezentujący różne ośrodki naukowe z Polski m.in. Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie czy Uniwersytet Warszawski. Konferencję swoją obecnością zaszczylicili Goście Honorowi: dr Andrzej Szczepański, dr Dominik Flisiak oraz dr Arkadiusz Rzepkowski. Uczestnicy przedstawiający swoje wystąpienia skupili się m.in. na edukacji, prawach kobiet czy partiach politycznych w okresie Polski Ludowej. Konferencja przyczyniła się do nawiązania nowych kontaktów, aktualizacji wiedzy oraz promocji nauki.

